

Nr 53.

Av herrar **Johansson** i Bro och **Olsson** i Golvvasta, om anvisande av medel för vissa förberedande åtgärder för ett torrlägningsföretag inom Västmanlands och Uppsala län.

För närvarande handlägges av statens lantbruksingenjör i Västmanlands län syneförrättning enl. vattenlagen för reglering av vattenståndet i sjön Tämna-aren och dess avlopp Tämnaån samt sjön tillstötande vattendrag Harboån, Åbyån, Martallsbäcken m. fl. för beredande av möjlighet till bättre torrläggning och översvämningarnas borttagande vid 1,000-tals har odlade och oodlade områden belägna kring eller för sin torrläggning beroende av dessa vattendrag.

Enligt de hitintills verkställda undersökningarna och utredningarna vill det synas, att företaget skulle beröra Östervåla och Harbo socknar inom Västmanlands län, Skuttunge, Bälinge, Björklinge, Tensta, Lena, Ärentuna, Viksta och Tierps socknar inom Uppsala län och synes ett 100-tal byar för sina markers torrläggning vara mer eller mindre beroende av sådan föreslagen reglering.

De arealer, som äro beroende av Tämnaarens nuvarande medel- eller högvattenstånd, omfatta i avrundat tal 5,500 har.

Åren 1870—76 verkställdes en sänkning av Tämnaaren, varvid i ägovidder förbättrades och utvunnos i runt tal 6,500 har, varav större delen eller 3,750 har ligger inom Västmanlands län och 2,750 har inom Uppsala län. Ursprungliga förslaget avsåg en nedsänkning av sjön 5.5 à 6 fot, men blev verkliga sänkingsresultatet endast 3.7 fot, beroende därpå att betydande inskränkningar gjordes i den föreliggande planen och att förslaget i övrigt blev ofullständigt utfört.

De hinder för vattnets avlopp, som förefunnos efter denna sänkning, finnas praktiskt taget fortfarande kvar ännu i dag, ty de förslag, som vid olika tillfällen åren 1897 och 1905 blivut arbetade avseende nedsänkning av Tämnaån från Alforsen upp till Tämnaaren, hava icke kommit till utförande.

Förslaget av år 1897 omfattade tvenne alternativ, det större med en beräknad kostnad av 240,000 kronor och det mindre av 110,000 kronor, och 1905 års förslag slutar på en summa av 90,000 kronor.

Det nu under arbete varande förslaget omfattar ej blott Tämnaårens nedsänkning utan även upptagande av en mängd bäckar, åar och kanaler, som tillfalla sjön och i övrigt måste utföras inom samfälligheten.

Slutkostnaderna kunna ännu ej överblickas, så mycket mindre som dessa blivut beroende av företagens inverkan på nedanför liggande vattenverk och andra nyttigheter efter vattendraget, och hava de vattentekniska utredningarna i dessa delar ännu ej slutförts och kunna ej heller framställas förrän avdikningsplanen slutligen utformats.

Inom det ofantliga vattensamlingsområde på omkring 750 km², som skall avvattnas genom Tämnnarån, har under de senaste 50 åren en påtaglig förändring i avrinningsförhållandena genom mänskligt ingripande genomförts på det sättet att en mångfald torrlägningsföretag såsom vattenledningar, dikningar, såväl för inrösningsjord som för skogsmarker samt täckdikningar utförts, vilka alla medföra ett hastigare avrinnande av det skadliga överflöds- och grundvattnet utan magasinering i nederbördsområdets uppland. Genom dessa arbeten och företag bliver tillrinningen till de nedre delarna av vattensamlingsområdet allt hastigare, och om de nedre liggande avloppen ej i motsvarande grad fördjupas och utvidgas kunna de givetvis ej emottaga ständigt ökade vattenmängder utan bliver följderna översvämningar.

Utmärkande för översvämningarna vid Tämnnaren är den hastighet med vilka dessa inträffa. Endast något eller några dygn efter det större nederbörd inträffat kan Tämnnarens magasin vara utfyllt och det ena 100-talet har åker efter det andra sättes under vatten.

Den osedvanligt hastiga och intensiva avsmältningen av de under vintern samlade nederbördsomgångarna år 1924 betecknar ett rekord för översvämningarnas skadegörelse i dessa trakter, och sattes 1,000-tals tunnland helt under vatten, så att ett meterdjupt vattenstånd rådde där jorden föregående höst brukats och besåts.

Den nationalekonomiska vinsten av detta företags genomförande, som nu håller på att förslagsställas, skulle sålunda ligga däruti att vidsträckta områden skyddades mot årligen återkommande översvämningar, vilka nu dels minska, dels alldeles förstöra skörden, dels även däruti att betydliga områden med mycket god jordmån skulle kunna bättre torrläggas och härför lämpliga områden läggas under plog eller ock göras till skogbärande marker i stor utsträckning, och kunna dessa stora arealer, som nu giva ringa eller intet utbyte, genom den av regleringen möjliggjorda utdikningen bringas att giva god avkastning, vilket särskilt för dessa trakter har stor betydelse.

Det bör även framhållas att anläggningens genomförande kan hava betydelse ur ortssynpunkt, därigenom att den åkerjord, som ligger i omedelbar grannskap till redan bebyggda brukningsdelar och sålunda kan öka dessas storlek, kan medgiva en uppdelning som i sin ordning medför att nya brukningsdelar kunna skapas och härigenom bondesöner eller annan härför lämplig arbetskraft kan bibehållas och bindas vid jorden, en sak som från samhällets synpunkt under nuvarande svåra arbetsförhållanden knappast kan uppskattas.

Även bör det framhållas att de skogsarealer, som på detta sätt göras frukt- och skogbärande, ej endast bliva ekonomiskt stöd för brukaren av de jordbruk som beröras, utan kunna bereda arbetstillfällen åt dem i trakten, som för sin utkomst vore beroende av sådant. Slutligen bör det ej förbises, att en utdikning och torrläggning av så stora arealer vattensjuka marker, som här avses, måste verka förbättrande på klimatet för kringliggande trakter.

Att utan laga syneförrättning förmå jordbrukarna att sammansluta sig på sådant sätt, att de skulle kunna bestrida kostnaderna för de förberedande undersökningarna och förslaget upprättande, har varit omöjligt.

De flesta av alla de 100-tals sakägarna, som ingå i företaget, befinna sig i mycket små omständigheter, och de ständiga skadegörelserna på deras jordområden samt många helt förstörda skördar ha så fullständigt knäckt deras motståndskraft och bärkraft, att det är otänkbart att genom utdebiteringar åstadkomma de nödiga medlen för utredningarnas utförande.

För att framhålla det intresse med vilket företaget omfattas bör det meddelas, att sökande till förrättningen och de som med sökandena förenat sig representera omkring 75 % av alla de arealer, som ingå i företaget.

I Tämnrån ligga flera vattenverk och är samma vattendrag upplåtet till flottled, varjämte i Tämnrån fiskeintressen kunna förefinnas, allt förhållanden, som kunna motverka den föreslagna regleringen och vilka tarva den omsorgsfullaste utredning, om ej tidsödande och dyrbara processer skola uppstå efter syneförrättningens avslutande.

Hitintills har en del medel anskaffats för förrättningen genom upplåning, men är denna väg ej framkomlig och torde ej vara att rekommendera, då räntorna år från år bliva allt större och ej ens räntorna kunna utdebiteras.

Det kvarstår till slut som den enda och i detta fall rimligaste utvägen för ernående av tillfredsställande lösning av de ekonomiska bekymmer som uppstått för sökandena för förrättningen, att statsmakterna på samma sätt som hitintills skett vid bl. a. Fyrisån, Olandsån, Lyekebyån, Örekilsälven och Kalixälven anvisa anslag till bestridande av kostnaderna för undersökningarna och syneförrättningen enligt vattenlagen.

Då det sålunda måste anses vara ådagalagt, att den utredning som påbörjats snarast möjligt bör fullföljas och medel härtill på annat sätt icke kunna uppbibras, anse vi det önskvärt att riksdagen beviljar ett belopp av 65,000 kronor för detta ändamål, och om det finansiella läget är sådant att budgeten ej bör belastas med ett sådant belopp, torde medel kunna tagas från statens avdiktningensanslag.

Under åberopande av vad här blivit anfört få vi hemställa,

att riksdagen måtte anvisa ett belopp av högst 65,000 kronor, eventuellt att utgå ur statens avdiktningensanslag, till bestridande av kostnaderna för laga syneförrättningen och därmed förenad utredning angående torrläggning av mark beroende av Tämnrån och Tämnrån samt tillstötande vattendrag och kanaler inom Västmanlands och Uppsala län.

Stockholm den 18 januari 1933.

A. J. Johansson
i Bro.

C. G. Olsson.